Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Monumentnummer*: 532353

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	29 juli 2016
Kadaster deel/nr	82774/98

*Woonplaats**	*Gemeente**	*Provincie**
Groenekan	De Bilt	Utrecht

*Kadastrale gemeente**	*Sectie**	*Kadastraal object**	*Appartement aanduiding*	*Grondperceel*
Maartensdijk	N			1769

*Omschrijving***

Cluster 35. Bomvrije kazerne A.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

BOMVRIJE KAZERNE A, als omstreeks 1870 gebouwd, aardgedekt hoofdonderdeel van het Fort Voordorp. Een kazerne is een verblijfsgebouw voor soldaten en hun uitrusting. Het waren de Fransen die eind 18de, begin 19de eeuw het stelsel invoerden, soldaten in kazernes te legeren; kazernes zijn vanaf die tijd deel gaan uitmaken van forten, maar hiernaast zijn er ook vele als afzonderlijke bouwwerken binnen of buiten de bebouwde kommen (steden) tot stand gekomen. De binnen de 19de-eeuwse forten en andere werken gesitueerde kazernegebouwen waren gewoonlijk als bomvrije onderkomens geconstrueerd, dat wil zeggen dat ze bestand dienden te zijn tegen vijandelijk vuur. Als bouwmateriaal werd aanvankelijk metersdik metselwerk en later (gewapend) beton toegepast, terwijl als dekking van het dak en de frontzijde(n) bovendien een aanaarding plaatsvond. De niet binnen forten of andere werken gelegen kazernes waren al dan niet speciaal voor die bestemming opgerichte en ingerichte gebouwen met accommodatie voor de (permanente) legering van militairen, vaak ook voorzien van andere militaire faciliteiten, zoals exercitieterreinen. Het kazernegebouw van het Fort Voordorp ligt tegenover de toegang tot het fort en behoort tot de grote, aan drie zijden en bovenop met aarde gedekte, bomvrije gebouwen. De enig zichtbare gevel is naar het zuidwesten (de oorspronkelijk als zodanig bedoelde keelzijde) gericht. Het gebouw is thans ingericht voor horeca- en evenementenfuncties en heeft hiertoe interne verbouwing ondergaan, terwijl ook aan de achterzijde aanpassingen zijn uitgevoerd, onder meer voor een vergroting lichttoevoer en om verkeersruimten te

realiseren. Deze wijzigingen zijn vanaf de begane grond aan de frontzijde niet of nauwelijks waarneembaar. De haaks op de hoofdgevel staande gewelven zijn hierbij zo goed als compleet intact gebleven. De oorspronkelijk groen geschilderde ramen, deuren en luiken zijn nu ossenbloed rood.

Omschrijving

De BOMVRIJE KAZERNE A was in eerste aanleg vrijwel symmetrisch van opzet en bestond uit elf traveeën, waarvan de meest linkse naar achteren geplaatst is. Aan de rechterzijde is in 1878-79 een tweelaagse aanbouw gerealiseerd, terwijl zich hier ook een haaks op de hoofdvel geplaatste voorbouw bevindt, waarin sanitaire voorzieningen. Het relatief grote gebouw is voorzien van een aarden dekking aan de bovenzijde en is ook aan de korte zijden aangeaard. De gevel wordt geleed door pilasters met gemetselde bakstenen kapitelen. Hiertussen zijn segmentbogen geplaatst. De meeste traveeën bevatten een deur en twee vensters. De zevende travee van rechts bevat dubbele deuren, met hierboven een gevelsteen met het jaartal `1869'. Het interieur omvat een aantal rechthoekige vertrekken met gemetselde, segmentboogvormige gewelven, die oorspronkelijk (van west naar oost beschouwd) dienst deden als onder andere keuken, telegrafistenruimte, officierslogies en ziekenboeg. De rechtse aanbouw omvat een vulplaats op de begane grond en een dubbele remise. Via een gietijzeren trap bereikt men de tweede bouwlaag, met twee gewelfde vertrekken.

Waardering

De BOMVRIJE KAZERNE A van Fort Voordorp is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het betreft hier een onderdeel van de eerste bouwperiode van het fort, omstreeks 1870, gewijzigd en uitgebreid rond 1878, als voorbeeld van een relatief groot, aardgedekt, bakstenen, bomvrij bouwwerk.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is matig karakteristiek omdat het aan de gevelzijde (keelzijde) nog steeds in verschijningsvorm kenmerken vertoont die het toenmalige defensieve doel onderstrepen, maar omdat het aan de aardgedekte frontzijde grote in- en uitwendige wijzigingen heeft ondergaan.

* Het onderdeel is door restauratie in technisch goede staat. Het onderdeel is tamelijk goed bewaard omdat het bouwwerk zich voor een groot deel in dezelfde toestand bevindt waarin het rond 1880 verkeerde en omdat het nog authentieke en/of naar oorspronkelijke vorm uitgevoerde onderdelen en details kent,

Hoofdcategorie	*Subcategorie*	*Functie*
Verdedigingswerken en militaire gebouwen	Bomvrij militair object	